

OPBOUW

WEEKBLAD TOT OPBOUW VAN HET GEREFORMEERDE LEVEN

uitgave van de gereformeerde persvereniging „opbouw“

Adres redactie: ds. H. Amelink, Waal 5, Langerak (Z.-H.)

Administratie: Drukkerij Steenberg, Slotlaan 220, Zeist

C. van Leeuwen

Ten láátste

Ten laatste zond Hij zijn Zoon . . .

Matth. 21:37

De Here Christus vertelt hier over zijn komst en verblijf op de aarde. Om het gewicht daarvan goed te doen uitkomen plaatst Hij de geschiedenis van zijn verblijf op aarde in het raam van de geschiedenis van het Oude Testament. Hij laat zien dat de eerste een rechtstreeks vervolg is op de laatste. Daarvoor gebruikt Hij de gelijkenis van de wijngaard.

Er is een heer, die met veel zorg een wijngaard heeft aangelegd. Hij heeft de grond losgemaakt en van stenen gezuiverd. Hij omgeeft zijn tuin met een heg om de planten te beschermen tegen de wind en tegen de roofdieren. Ook rekent hij met de arbeiders. Voor hen bouwt hij een toren, waar ze kunnen uitrusten of schuilen tegen de zon en toch tegelijkertijd de gehele wijngaard overzien. Moeiten noch kosten spaart hij.

Is de wijngaard gereed, dan verpacht hij deze. In het contract wordt vastgelegd, dat de huur in natura zal worden betaald. Een bepaald deel van de opbrengst is voor de eigenaar.

De Here Jezus spreekt hier over zaken, die overbekend zijn bij zijn hoorders. Zulke pachtovereenkomsten kwamen dikwijls voor. Ieder erkende ze als billijke contracten en sprak er dan ook schande van als men ze niet nakwam.

Bovendien is het Oude Testament hun wel zo bekend, dat ze direct begrijpen wat de Here met dit beeld bedoelt. Jesaja 5 bevat een heel lied over een wijngaard en ook psalm 80 zingt ervan. Die wijngaard is het volk van God, zijn koninkrijk, dat in zijn voortdurende zorg mag delen. Maar waarvan Hij nu ook vruchten verwacht.

Zo geeft Christus een doorkijkje door de geschiedenis van het Oude Testament, de

geschiedenis van God met zijn volk. Het is een heel lang verhaal, maar het is een een-tonig verhaal. Want het is telkens weer het oude liedje van ongehoorzaamheid en onwil-ligheid. De geschiedenis van God met zijn volk is één ontmoedigende teleurstelling voor de Here, zodat ze eindigt met de klacht: gij zijt Mij lastig gevallen met uw zonden en hebt Mij moeite aangedaan met uw ongerechtigheden, Jes. 43:24. God had het zo goed voor met Israël, maar Hij heeft er weinig plezier van beleefd. Hij bevrijdde hen uit de slavernij van Egypte en bracht hen in een land van melk en honing overvloeiende. Hij beschermde hen tegen vijanden. Verder deelde Hij wijsheid onder hen uit, en gaf duidelijke richtlijnen in wetten en voorschriften voor het leven in huwelijk en gezin, voor het werk en het volksbestaan. Hij riep richters en koningen, priesters en levieten. En dit alles besloot Hij onder het beschermende dak van de verzoening. Metterdaad had Hij hen gedragen als op arendsvleugels en geleid aan zijn vaderlijke hand. Maar als Hij kwam om vruchten, was dat steeds vergeefs. Hoe de profeten ook maanden toch vooral vruchten voort te brengen, het baatte niet. Zij moesten veeleer klagen, dat er onrecht op onrecht werd gestapeld en werden met lege handen heengezonden. En dat niet alleen, men ver-greep zich aan de knechten van de Heer. De één werd verjaagd, de ander geslagen, de derde ondergaat de wrede dood door stening. Het werd steeds erger en men trad steeds driester op.

Zo klaagt Elia, dat hij alleen overgebleven is. Niemand schijnt meer om de Here te geven. Jeremia wordt in de gevangenis geworpen en de hogepriester Zacharias wordt vermoord tussen het tempelhuis en het altaar.

Dus op een plaats die bijzonder door God geheiligd was.

Ondanks tijdelijke verbeteringen en incidentele reformatie onder vrome koningen, ondanks een enkele opleving zo nu en dan, was dit het algemene beeld van het volk Gods. Wat is de Here teleurgesteld in zijn volk! — Maar God boog zich dieper en dieper. Ofschoon Hij zoveel ontorende tegenstand had ontmoet, ten laatste zond Hij zijn Zoon.

In de gelijkenis is dat volkomen absurd en dwaas. Geen enkele eigenaar zal ooit zo handelen. Mogelijk neemt hij de politie in de arm om de pachters te verdrijven. Misschien laat hij zich meeslepen door zijn woede en vernietigt hij zijn eigendom. Dan heeft hij wel geen wijngaard meer, maar hij kreeg immers toch geen vruchten. Voor hem blijft het dus hetzelfde, maar het onrecht is dan tenminste gewroken en hij heeft een voortdurende ergernis minder. Dat hij echter zijn zoon er aan zou wagen, is gewoon te dol om over te praten. Maar dat doet deze Eigenaar nu juist wél. Dit is niet redelijk meer. Inderdaad, dit is het dwaze Gods. God doet zijn Zoon in deze wereld zijn. En dat niet om zich te wreken, niet om te veroordelen, niet om te slaan en te vernietigen. Nog één kans wordt geboden. De komst en het verblijf van de Zoon is een ultimatum. Hij is Gods laatste Woord. Na de Zoon komt er niemand meer. Dan rest slechts het oordeel.

Dat Christus op aarde is, betekent niet een nieuw begin. Het is veeleer het einde. Nu of nooit klinkt het onheilspellend. Want God wil vruchten tot elke prijs. Veel te hoog lijkt die prijs, want wat zijn de mogelijke vruchtjes van de Zijnen klein en armzalig. Wij denken soms, wat kan het God eigenlijk schelen hoe wij leven. Zo belangrijk zijn we niet. Maar zie, hoe de Here tot het uiterste ging. Ontdek daarin zijn liefde en zijn dreiging. Het is het laatste der dagen.

Hij wil zo graag kunnen zeggen: Ik weet uw werken. Gij hebt kleine kracht, maar ge hebt mijn woord bewaard en mijn naam niet verloochend. Omdat ge mijn woord standvastig hebt bewaard, zal Ik ook u bewaren in het uur der verzoeking, dat over heel de wereld zal komen om de bewoners der aarde op de proef te stellen.

Kerkelijk leven

DAT OOK AL?

Oorzaak van onrust

Blijkens de Persschouw in De Gereformeerde Kerkbode van de drie Noordelijke provincies (nummer van 18 januari 1969) heeft ds. A. Veldman zich in het Gereformeerd Kerkblad van Zuid-Holland enz. van 11 jan. jl. bezig gehouden met de vraag naar de oorzaak van de huidige moeiten in onze kerken.

Terecht wijst ds. Veldman er op, dat er een vloed van ongeloofttheorieën over de wereld spoelde en dat het na de vrijmaking duidelijk was dat die golven ook tegen de muren van onze kerken zouden slaan.

Maar dan komt het.

Er waren er onder ons, die de weelde van het Gereformeerd zijn niet meer verstonden en meenden Gode een dienst te bewijzen door iets van die golfkracht tegen de muren te zien als golfkracht van de Heilige Geest binnen die muren.

En daarvan worden dan twee voorbeelden genoemd, volgens de Persschouwer in de Kerkbode van het Noorden.

Het eerste voorbeeld ligt in de zgn. Open Brief, die nota bene in wereldproporties wilde denken. Stel u voor: in wereldproporties! Alsof wij niet een Bijbel hebben, waarin Gen. 1:1 en Matth. 28:19 toch eigenlijk niet thuis horen. Denken in wereldproporties! Kan het erger? Er volgen nog meer kreten over de Open Brief, maar die ga ik nu maar voorbij.

Is mij begonnen om het tweede voorbeeld, dat ds. Veldman volgens genoemde Persschouwer aanvoert als een bewijs van iets van de ongeloofttheorieën, die binnen de kerk zich doet gelden.

Het is een opmerking van dr. J. Veenhof in zijn artikelen „Vragen in onze omgang met de Bijbel” in Opbouw van 1-15 nov. 1968. In verband met verschillen in de Evangelieën, ook in de weergave van dezelfde woorden en zaken, denk maar aan de Avondmaalswoorden, schrijft Veenhof: We zullen deze speelruimte van de Geest moeten eerbiedigen en geen gekunstelde harmonisatie forceren.

Dit kan volgens ds. Veldman niet door de beugel. De FEITEN worden vertolkt door feilloze WOORDEN. De WOORDEN vormen betrouwbare reportage, aldus m'n collega uit Delfshaven.

Hier vindt hij dus één van de voorbeelden van de oorzaken van de moeilijkheden in onze kerken en iets van de golfkracht van de ongeloofttheorieën binnen onze kerken.

Verontrust

Nu gaat het mij er niet om dr. Veenhof te verdedigen. Deze is zeer wel in staat, ja beter dan ik, om dat te doen. Maar ik wijs op dit geval om uiting te geven aan mijn verontrusting over de gang van zaken in onze kerken. Vroeger heb ik er al eens op gewezen, dat ik vrees dat men ons vandaag wil opscheppen met een bepaalde theologie, die dan zuiver gereformeerd genoemd wordt, maar in historisch opzicht die naam niet dragen kan. Een soort nieuwe, specifiek vrijgemaakte theologie, een specialité de la maison en wel ontworpen mede pour le besoin de la cause. Die echter niets gemeen heeft met de historische gereformeerde theologie. Dat sloeg dan met name op splinternieuwe ideeën omtrent de kerk.

Maar hier hebben we ook weer zo iets: een theorie over de grafische inspiratie, die met het bovenstaande dit gemeen heeft, dat zij niet wortelt in de historisch gegroeide gereformeerde theologie en verder dat zij als de enig werkelijk gereformeerde wordt voorgedragen.

Zij heeft in feite nog een element met het bovenstaande gemeen, nl. dat zij algeheel ongegrond is en geen moment tegenover de Heilige Schrift is te handhaven.

Dat is nu mijn verontrusting, dat zo'n holderdebolder theorie den volke als alleen gereformeerd en Bijbelgetrouw wordt voorgedragen.

steld, zodat ieder er wel onder bukken moet, die voor gereformeerd en betrouwbaar wil doorgaan.

Vertolkers, die reportage geven?

„Bij het te boek stellen van de openbaring ging Gods zorg zo over de schrijvers, dat zij feilloos de woorden neerschreven. Gene fout, zo licht mogelijk bij het schrijven van mensen, sloop in onder de arbeid van de vertolkers van Gods Woord. Dit is uiteraard van het grootste belang bij de lezing van de historische boeken in de Bijbel. De FEITEN worden vertolkt door feilloze WOORDEN. De WOORDEN vormen betrouwbare reportage.”

Tot zover voorlopig ds. Veldman.

Men zou hier willen vragen wat ds. Veldman bedoelt met de uitdrukking: Vertolkers van Gods Woord? Hebben de Bijbelschrijvers Gods Woord vertolkt of doorgegeven? Is Gods Woord in de Bijbel vertolkt of is de Bijbel Gods Woord zelf? Als ik het woord vertolkers serieus neem, dan is Gods Woord iets anders dan de Bijbel. Dan is er naast of boven de Bijbel het eigenlijke Woord van God, dat in de Bijbel is vertolkt en moet ik komen tot stellingen als van prof. Hartvelt, dat de Bijbel goed is voor Gods Woord.¹⁾

In de tweede plaats: Dat er geen fout is ingeslopen is uiteraard van het grootste belang bij de lezing van de historische boeken in de Bijbel, zo lezen we van de hand van ds. Veldman. Ik zou willen vragen: Meent u dat werkelijk? Bij de historische boeken meer dan bij de andere, b.v. bij de brief aan de Galaten, waarin het rechtstreeks gaat om het hart van het evangelie: de rechtvaardiging door het geloof?

Ten derde: Wat betekent in dit verband het woord reportage? Geven de historische boeken reportage? Met dit woord is het eigenlijke van de historische boeken eerder miskend dan juist weergegeven. Daarvan had de oude Joodse kerk reeds weet, daar zij wat wij de historische boeken van het Oude Testament noemen als Jozua, Richteren enz., rangschikte onder de profetische boeken. Het gaat in deze boeken toch niet om geschiedenis zonder meer, maar we vinden in de Heilige Schrift een geschiedbeschrijving van geheel eigen karakter. De gewijde geschiedenis wordt dáárin beschreven onder profetische belichting, waarbij de exactheid en volledigheid, die wij gewend zijn, van geen betekenis wordt geacht. Verhaald wordt wat dienstbaar is om ons God in zijn werken te doen kennen. Dat is wat anders dan reportage. De gewijde geschiedenis is een historia religiosa, zegt Bavinck, Geref. Dogm. I, 418.

Dat tast op geen enkele wijze de betrouwbaarheid aan, maar we moeten onze wijze van geschiedbeschrijving — waarin trouwens ook verandering bezig is zich te voltrekken — niet aan de Bijbel willen opdringen: reportage, en met behulp van onze maatstaven voor historische beschrijving tot de Bijbel naderen. We miskennen dan zijn eigenlijke aard in zijn geschiedbeschrijving als voluit religieus boek.

Woorden

De feiten worden vertolkt door feilloze woorden. De WOORDEN vormen betrouwbare reportage, zo schrijft ds. Veldman.

Maar de zgn. historische boeken zijn wezenlijk profetische boeken, zo zagen we. Dat geldt ook van de Evangelieën. Evangelisten zijn geen journalisten, die een dagboek hebben bijgehouden. Zij hebben geschreven om tot het geloof te brengen, Joh. 29:20. De Evangelieën dragen wat men tegenwoordig noemt een kerugmatisch karakter, schrijft dr. Veenhof terecht in het derde van zijn genoemde

¹⁾ Met het bovenstaande wil ik uiteraard niet openbaring en Heilige Schrift identificeren. Niet alles wat God heeft gesproken in zijn openbaring is op schrift gesteld. Maar wij hebben geen ander Woord van God, als ons in de Schrift gegeven is.

artikelen. Dat betekent allerm minst, dat zij de feiten verdraaien. Dat laat dr. Veenhof wel zeer duidelijk uitkomen. Maar dat betekent wel, dat zij in de weergave van de feiten zich laten beheersen door hun eigen doel, ieder door het zijne. Mattheüs b.v. door zijn doel om de Joden te overtuigen dat Jezus van Nazareth de beloofde Christus is. Dat beheerst hém in de aanpak en weergave van de stof, in zijn weglaten van het ene en beklemtonen van het andere. Iets soortgelijks valt van de andere evangelisten te zeggen.

Wij zouden dat met onze opvatting van de geschiedenisbeschrijving waarschijnlijk tendentius willen noemen en dat woord heeft bij ons een niet zo'n gunstige zin, maar de Bijbel is tendens-boek en wil niet anders zijn. En daar moeten we rekening mee houden. Dat vergt ook een andere benaderingswijze dan wij ten aanzien van historische boeken gewend zijn, en ook ten aanzien van de historie zelf. Zo vinden wij het belangrijk wat Luther precies op de Rijksdag te Worms heeft gezegd. Was het wel: Hier sta ik, ik kan niets anders, God helpe mij, Amen? Zo heeft prof. dr. C. Augustijn in zijn inaugurele op 20 sept. 1968 aandacht gewijd aan Luthers intrede in het klooster en de vraag besproken hoe het gebeuren onderweg naar Erfurt, dat Luther deed besluiten in het klooster te gaan precies is geweest. Maar tussen de weergave van de genezing van een blinde bestaat er tussen Mattheüs en Lucas nogal enig verschil. Maar dat heeft de Here blijkbaar niet gewichtig gevonden: Hij heeft dat zo laten weergeven. Wij kunnen wel allerlei pogingen in het werk stellen om die verschillen weg te werken en dat heeft men ook wel geprobeerd. Sommigen hebben gesproken van tweërlei gebeurtenis. Niet zonder spot merkt Calvijn op, dat Osiander, een Luthers theoloog, het heeft goedgevonden op spitsvondige

G. JANSSEN

wijze van één blinde er vier te maken. Men vergelijkte Matth. 20:29-34 met Luc. 18:35-43. Bij Matth. twee blinden genezen toen Jezus de stad Jericho verliet, bij Lucas één, toen Jezus de stad naderde. Volgens Osiander zou hier sprake zijn van twee gebeurtenissen, maar Calvijn zegt dat alle omstandigheden zo overeenkomen dat niemand met een gezond hoofd geloven zal dat hier van meer dan één gebeurtenis sprake is. Volgens Marcus vond de genezing plaats, toen Jezus de stad uitging — daarin komt hij met Mattheüs overeen, maar hij spreekt net als Lucas van één blinde. Prof. Greijdanus acht het niet mogelijk de volkomen overeenstemming aan te wijzen.

Blijkbaar is dat ook niet nodig en past het ons eenvoudig niet om aan een vraagstuk als dit de vraag naar de historische betrouwbaarheid van het Nieuwe Testament als zodanig te verbinden. Die vraag heeft hier blijkbaar geen zin, want we benaderen dan Gods Woord met onze maatstaven van historisch betrouwbare geschiedenisbeschrijving, die hier echter niet passen, vanwege het geheel eigen karakter van de Bijbel. Niet omdat daarin de feiten geen feiten zijn en als zodanig dienen erkend en geloofd te worden — ons heil hangt er eenvoudig aan — maar omdat we juist daarin met de heilsfeiten te doen hebben, wier beschrijving naar eigen orde en kwaliteit geschiedt. Daar hangt dan mee samen dat de Evangelieën een geheel eigen literatuursoort vormen temidden van alle andere literatuur in de gehele wereld.

De feiten worden vertolkt door feilloze WOORDEN. Deze uitspraak van ds. Veldman is blijkbaar te simpel en niet van religieuze aard maar rationalistisch. Evenals zijn volgende uitspraak: „Als ik op de preekstoel een tekst van Matth. uitleg, moet ik kunnen zeggen: dit heeft Christus zus en zo gezegd als Matth. het beschrijft”. Het wordt dan wel een vraag hoe we met de Avondmaalswoorden aan moeten, want die zijn bij de Evangelisten en Paulus verschillend overgeleverd.

Dat behoeft geen enkele moeite op te leveren, als wij maar niet op rationalistische wijze deze kwestie benaderen en hangen aan

een woord om het woord zelf, in plaats van op de zaak te letten. Zoo dan, schrijft Calvijn op 1 Cor. 11 : 25, dat Paulus en Lukas zeggen: Het Testament is mijn bloed, dat noemt Mattheüs en Markus: het bloed des Testaments: hetwelk op hetzelfde neerkomt! Calvijn heeft van verschillende woorden geen last, omdat bij hem de woorden fungeren in het geheel van de Schrift en hij ver is van een meesterachtige en rationalistische benadering van het Woord van God.

Wat heeft Jezus nu precies gezegd bij de instelling van het Avondmaal? Welke woorden heeft Hij nu precies gebruikt? De eerste vraag is goed en zij krijgt het goede antwoord door de weergave van Zijn woorden door de evangelisten en Paulus samen te lezen en op ons te laten inwerken. En de tweede vraag late men over aan de christelijke rabbi's.

De inspiratie

Met het bovenstaande is natuurlijk niet de oplossing gegeven voor alle vragen, die wij ten aanzien van de Heilige Schrift en haar inspiratie kunnen stellen en die ook metterdaad bij de bestudering van de Schrift en het nadenken over haar aard en karakter op ons afkomen. Allerm minst.

Maar wel kan duidelijk geworden zijn dat we hier niet simplistisch-rationalistisch moeten spreken: dan lopen we stuk op de werkelijkheid van de Heilige Schrift. Ik moet dan kunnen zeggen dat Christus het zus en zo heeft gezegd als Mattheüs het beschrijft, roept ds. Veldman uit en hij doelt daarbij blijkens het gehele verband op preciese woord-weergave. Dat krijg je met zijn reportage-idee. Maar het is hem kwalijk te nemen, dat hij niet ingaat op de duidelijke verwijzing van dr. Veenhof naar bepaalde verschillen bij de evangelisten en naar diens verwijzing naar de verschillende overlevering van de avondmaalswoorden. Daarop breekt zijn spreken eenvoudig stuk! En het wordt in dit verband een stuk demagogie ook.

Want ds. Veldman huldigt een rationalistische opvatting van de inspiratie en valt terug op de mechanistische inspiratie-theorie van de na-reformatorische tijd, die het religieuze waarheidsbegrip verving door het natuurwetenschappelijke en zo over de inspiratie handelde dat het eigenlijke doel, de scopus der Schrift uit het oog verloren werd en zij inzake de vraag naar haar waarheid op eenzelfde lijn kwam te staan met elk willekeurig historisch boek. Maar Bavinck heeft eens ergens ongeveer het volgende gezegd: Al zou een boek over aardrijkskunde geheel geïnspireerd zijn, dan was het daarmee nog niet Word Gods. Want we mogen het eigenlijke doel van de Schrift niet uit het oog verliezen. Dat is kennis van God te geven in het aangezicht van Jezus Christus en daarbij bevinden we ons niet op wetenschappelijk terrein, maar in het religieuze vlak.

En het gaat niet aan vanuit eigen intellectualistische beschouwingen een ander in de hoek te zetten van de bevorderaars van ongeloofttheorieën, bedervers van de kerk enz., terwijl die ander volledig het feitelijk karakter der heilsgeschiedenis handhaaft en daarvoor zelfs sterk gewapend in het krijt treedt.

Geen „speelruimte” van de Heilige Geest; omdat we moeten weten wat Christus woordelijk heeft gezegd? ²⁾ Ik moet wel aannemen, dat hier volslagen onkunde in het spel is, maar dit verontschuldigt de schrijver niet. Hij had zich dan maar eerst beter moeten inwerken in deze stof, voor anderen aan de kaak te stellen.

Het is toch eigenlijk naïef allemaal.

Alsof woordelijke weergave van Jezus spreken slechts betrouwbare weergave zou zijn. Laat ds. Veldman eens denken aan het bekende woord van Kuyper in diens Encyclopaedie: Als toch in de vier Evangelien aan Jezus bij eenzelfde gelegenheid woorden in de mond worden gelegd, die in vorm van uitdrukking ongelijk zijn, kan Jezus natuurlijk niet vier vormen te gelijk gebezigd hebben, maar beoogt de Heilige Geest slechts het doel, om op de Kerk een indruk te weeg te brengen, die volkomen beantwoordt aan wat van Jezus uitging.

En de Persschouwer van de Kerkbode van het Noorden zulke artikelen maar doorgeven, zonder enig nadenken. Hoe kan men zo een behoorlijk kerkelijk leven verwachten als men leeft in de sfeer van verdachtmaking

en partijchap, en in volkomen ondeskundigheid maar schrijft en aanvalt. Studeren, mijne heren!

²⁾ Ds. Veldman beroept zich op prof. Greijdanus, die op elk woord, de werkwoordsvorm enz. gelet wil zien, omdat we in de Schrift met het Woord van God te doen hebben. Afgezien van het feit dat je zo ook handelen moet met de klassieken, dit zegt voor de kwestie in geding niemendal. Wanneer de evangelisten ieder op zijn manier de heilsgeschiedenis beschrijven, ook waar ze Jezus' woorden niet letterlijk weergeven, daar hebben we bij allen gelijkelijk te doen met het geïnspireerde Woord van God. Laat ik ook eens Greijdanus citeren. In zijn bekende rectorale rede: Hoofddoel en Gedachtengang van Lucas' Evangelieverhaal, schrijft hij in de 65ste aantekening, op Lucas 4 : 21: Lucas heeft in vers 21 den inhoud van 's Heeren rede beknopt weergegeven.

—o—

'MOEILIKHEDEN' MAKEN ZO ONZE BIJBEL HISTORISCH EN LITERAIR ONBETROUWBAAR?

Wat is de onfeilbaarheid van het geschreven Woord Gods?

Wanneer we hier ingaan op hetgeen ds. D. van Dijk inbrengt tegen hetgeen dr. Jan Veenhof sprak op de Opbouw-vergadering en daarna publiceerde in ons blad 1 nov. 1968 e.v.), dan doen we dat niet om ons „te mengen tussen twee twistenden”. We gaan slechts in op enkele punten.

In de allereerste plaats hierop: Naar aanleiding van een door dr. Veenhof met instemming aangehaald woord van prof. Herman Ridderbos komt ds. Van Dijk met de beschuldiging dat het volgens deze beide mannen volkomen onzeker is hoe de Here Jezus Christus gesproken en wat Hij gezegd heeft. Het zou er ook niet toe doen. Want volgens Ridderbos/Veenhof komt het er ook niet op aan, wat de Here Jezus heeft gezegd: van belang is alleen dat men de woorden van de Here Christus doet.

Ieder voelt terstond dat (als dat allemaal waar is) zowel prof. Ridderbos als dr. Veenhof maar slecht denken voordat zij schrijven. Immers als het er op aankomt de woorden des Heren te doen, dan moeten we natuurlijk eerst weten wat die woorden des Heren zijn en wat Hij heeft gezegd. En als we nooit zeker kunnen weten wat de Heer gezegd heeft, dan weten we ook nooit zeker of we wel zijn woorden doen.

Schreven Ridderbos/Veenhof zo iets dwaas? We zullen zien.

Veenhof citeerde van Ridderbos:

„De onfeilbaarheid van de Schrift bestaat niet — om een voorbeeld te noemen — in de literaire en historische accuraatheid, waarmee Jezus' woorden zijn overgeleverd, maar daarin, dat een ieder, die ze hoort en ze doet, is gelijk aan een mens, die zijn huis op de rots heeft gebouwd.” Opbouw 8 nov. '68.

Ds. Van Dijk neemt dat citaat over.

Zonder de verdere toelichting van dr. Veenhof.

En dan gaat ds. Van Dijk het citaat bewerken.

Om er vervolgens per dus-dus zijn conclusies uit te trekken.

En dan doet hij alsof die aldus verkregen gevolgtrekkingen de mening weergeven van Veenhof/Ridderbos.

Dat is nou doodeenvoudig iemand laten zeggen wat hij niet gezegd heeft.

De zaak ligt echter zeer eenvoudig.

Ridderbos/Veenhof schreven: de onfeilbaarheid van de Heilige Schrift bestaat niet in de historische en literaire accuraatheid, waarmee Jezus' woorden zijn overgeleverd.”

Ds. Van Dijk maakt daarvan: Ridderbos/Veenhof leren dat het eigenlijk historisch helemaal niet vast staat of de Here Jezus wel gesproken heeft wat de Bijbel Hem in de mond legt, en literair is het helemaal niet zeker dat de Bijbel hetgeen Jezus wel gesproken heeft accuraat weergeeft.

Zodat volgens ds. Van Dijk „alles op losse schroeven komt te staan.”

De waarheid is dat dr. Veenhof niet geschreven heeft dat het historisch en literair onzeker is wat de Here Jezus gesproken en

geleerd heeft. Integendeel: het is wél van betekenis of de evangeliën ons de woorden van de Here Jezus getrouw overbrengen. Veenhof schreef: „Stellig, het letterlijke en historische spelen bij deze betrouwbaarheid en onfeilbaarheid terdege een rol.” Opbouw 8 nov. Het komt er dus volgens dr. Veenhof ter dege op aan of de Bijbel en dat de Bijbel ons betrouwbare informatie geeft omtrent hetgeen Jezus gesproken en geleerd heeft. Maar — aldus Veenhof — dat is maar één kant van de zaak. De andere kant is: dat hetgeen de Here Jezus gezegd heeft betrouwbaar en onfeilbaar is en blijken zal: Wie de woorden van de Here Jezus hoort en ze doet zal ondevinden dat ze betrouwbaar en onfeilbaar zijn: hij zal staande blijven in de dag van het gericht. Het komt, aldus Veenhof, bij de onfeilbaarheid van de Schrift aan op twee dingen:

1. dat de Here Jezus Christus metterdaad heeft gesproken en geleerd wat de Schrift Hem in de mond legt;
2. dat deze betrouwbaar overgeleverde woorden van Christus ook zelf blijken zullen betrouwbaar en onbedriegelijk te zijn. Daar is toch niets tegen in te brengen. Dat is nu precies de taal van de Schrift zelf.

En zo spreekt ook de belijdenis. In artikel 5 ned. gel. bel.: „gemerkt de blinden tasten kunnen, dat de dingen, die daarin voorzeggd zijn geschieden.”

„Historisch en literair accuraat”

Ja, maar hoe zit het nu met die historische en literaire accuraatheid?

Betekent dat dat we volgens Ridderbos/Veenhof volkomen in het onzekere zijn wat de Here Jezus gezegd, gesproken, geleerd heeft?

In het geheel niet.

Volgens beiden is hetgeen de Schrift ons van de woorden van de Here Jezus vertelt betrouwbaar.

Maar betekent dat 'betrouwbaar' nu dat de Schrift ons de woorden van de Here Jezus Christus overbrengt alsof iemand die zó, woordje voor woordje, letterlijk, stenografisch uit zijn mond had opgetekend, met de nauwkeurigheid waarmee vandaag een geluidsband iemands woorden opneemt en straks weer geeft?

Begrijp ik ds. Van Dijk goed, dan vindt hij slechts zulk een letterlijke, woordje voor woordje preciese, weergave van Jezus' woorden betrouwbaar. Ik herhaal: als ik ds. Van Dijk goed begrepen heb. Indien ik hem op dit punt niet goed begreep — des te beter.

Maar zo is het niet.

Ik kan iemands woorden letterlijk, als via de geluidsband, weergeven. Maar ik kan dat ook vrij doen. Maar ook in het laatste geval is de weergave betrouwbaar.

En we kunnen er niet onderuit — de Schrift geeft de woorden van de Here Jezus vaak op die losse, vrije manier weer.

Een enkel voorbeeld.

Men denke eens aan de tekst van het Gebed des Heren. De tekst in Mattheüs 6 : 9-13 en die van Lucas 11 : 2-4 vertonen belangrijke verschillen. Niet alleen is de tekst in Mattheüs 6 breder, ook in de beden, die beide teksten hebben, is er verschil. Wat heeft de Here nu gezegd: „gelijk ook wij vergeven onze schuldenaren” (Matth. 6 : 12) of: „want ook wij zelf vergeven een ieder, die ons iets schuldig is” (Luk. 11 : 4). Heeft de Here Jezus nu gezegd: „en vergeef ons onze schulden...” (Matth. 6) of „en vergeef ons onze zonden.” (Luk. 11)? Of heeft de Here Jezus Christus het de ene keer zus en de andere keer zó gezegd? Heeft Mattheüs nu verteld wat de Here de éne en Lukas wat de Here de andere keer zei? Of heeft Lukas of hebben beiden de woorden van de Here Jezus op hun eigen manier, vrij, weergegeven? Lukas misschien zoals het een of andere overlevering verhaalde?

Hier is maar één antwoord mogelijk: Wij weten het niet. De een kan kiezen voor deze, de ander voor een andere mogelijkheid. Best. Maar niemand kan met volkomen zekerheid zeggen: Zó is het. Zó is het precies gebeurd. En zó is het precies gezegd. Zó is het historisch en zó is het literair.

Maar zijn we nu in het onzekere?

Immers neen!

Want beide teksten, Mattheüs en Lukas verhalen ons dat de Here de discipelen een gebed geleerd heeft. Dit gebed. En het feit

dat er over de omstandigheid waaronder en de bewoordingen waarin dat gebed is vervat een dubbele traditie bestond is een bewijs dat we met een levende en betrouwbare traditie van doen hebben en niet met maakwerk.

Hier geldt: historisch en literair niet accuraat in de zin van: als met de band opgenomen, maar wel: historisch betrouwbaar en literair zeker.

De rede van Stéfanus

Dr. Veenhof schreef o.a. ook over de bekende passage uit de rede van Stefanus voor de joodse raad, Hand. 7:15:

„En Jakob trok af naar Egypte, en hij zelf stierf, en onze vaders; en zij werden overgebracht naar Sichem en bijgezet in het graf, dat Abraham voor een som gelds van de zonen van Hemor te Sichem gekocht had.”

Het is duidelijk: hetgeen hier staat klopt niet op de feiten. Want hier staat dat Jakob en 'onze vaders' in het land Kanaän werden begraven. (De Schrift vertelt van zulk een begrafenis slechts van Jakob in de spelonk van Machpela, Gen. 50:13 en van Jozef in de akker bij Sichem, Jos. 24:32).

Hier worden duidelijk verschillende dingen en gebeurtenissen door elkaar gehaald. Bovendien wordt de koop van de grafspelonk van Machpela door Abraham van de Hethieten verward met de koop van de akker bij Sichem van de zonen van Hemor door Jakob, Gen. 23 verward met Gen. 33:19. Diverse pogingen om de steken, die hier gevallen zijn, weer op te nemen, zijn mislukt. Grosheide zegt in K.V. der H.S. „Voor deze moeilijkheid is nog geen goede oplossing gevonden.” Die zal ook wel niet gevonden worden. Calvijn houdt zich met de kwestie in zijn commentaar niet in de brede bezig. Het punt dat behalve Jakob niet slechts Jozef, maar ook 'de vaders' in Kanaän zouden begraven zijn, verklaart hij hieruit, dat Lukas zich hier niet houdt aan het bericht van Mozes, maar aan een oude overlevering, waarvan de Joden er vele hadden.

Het is goed er even op te letten dat Calvijn de afwijking van Genesis 50:26 en Jozua 24:32 dus niet toeschrijft aan Stefanus, doch aan Lukas, die wat Stefanus had gesproken dus op zijn eigen manier zou hebben weergegeven!

En dan gaat Calvijn aldus verder: „Dat de vaders in het graf gelegd werden, dat Abraham van de zonen van Hemor gekocht had, is echter ten opzichte van de naam Abraham een duidelijke dwaling. Want Abraham kocht van de Hethiet Efron de dubbele spelonk voor de bijzetting van zijn vrouw. (Gen. 23:9). Jozef echter werd ergens anders begraven, nl. in de akker, die zijn vader Jakob van de zonen van Hemor gekocht had voor honderd lammeren. In overeenstemming daarmee moet onze plaats verbeterd worden.”¹⁾

Calvijn zegt rustig: hier is een fout.

Hij schrijft de vergissing niet toe aan de spreker voor de joodse raad Stefanus, doch aan de Bijbelschrijver Lukas. Daarover zou men met Calvijn van mening kunnen verschillen.

En voorts zegt hij: dit punt moet veranderd worden en verbeterd overeenkomstig Genesis 23.

Dat zijn krasse uitspraken van een onverdacht Schriftgelovig man. Maar feiten zijn feiten. En die kunnen en moeten en mogen ook Schriftgelovige christenen niet wègpraten.

De oplossing van ds. D. van Dijk

We hebben er hierboven reeds op gewezen, dat er in het geval van Hand. 7:16 twee mogelijkheden zijn: óf Stefanus heeft zich in zijn rede voor de joodse raad vergist en de koop van de spelonk van Machpela door Abraham (die hij bedoelde) verward met de koop van de akker bij Sichem door Jakob. Of, dat kan ook, Stefanus heeft de feiten wel op de juiste wijze genoemd, doch de rede is op dit punt, op deze punten, verminkt weergegeven door Lukas. Het is al evenmin ondenkbaar dat Stefanus het goed heeft gezegd en dat Lukas het wel goed heeft beschreven,

¹⁾ „in nomine Abrahae. e r r a t u m esse palam est... Quare hic locus corrigendus est. Comm. Act. 7, 16.

doch dat de tekst later is verminkt door een kopiïst, al ontbreken daarvoor aanwijzingen.

Het blijft: We weten het niet.

Nu heeft ds. Van Dijk wel een oplossing. Niet bij Lukas, de Bijbelschrijver ligt de oorzaak van de vergissing. Maar bij Stefanus. Hij schrijft:

„Stefanus sprak zijn rede uit. Maar Stefanus was op dat ogenblik geen schrijver van de Bijbel. Men behoeft niet aan te nemen, dat Stefanus sprak als geïnspireerde. Daarom is het mogelijk, dat hij een vergissing beging. Als Lukas nu vertelt, wat daar gebeurd en gezegd is, deelt hij eenvoudig mee wat Stefanus sprak. De vergissing, die daar gemaakt zou zijn komt niet voor rekening van Lukas, die door de inspiratie van de Geest sprak.” (Ds. Van Dijk bedoelt natuurlijk: 'schreef'.)

Dat is dan de oplossing van ds. Van Dijk.

Nu is het voor ds. Van Dijk prettig dat hij voor zich een oplossing heeft. Maar een ander koopt daar niets voor. Immers: ds. Van Dijk is in elk geval niet geïnspireerd en zijn oplossingen hebben voor anderen generlei gezag. We hebben het recht die oplossing te toetsen.

Stefanus wel dan niet geïnspireerd?

Hoe weet ds. Van Dijk dat Stefanus voor de joodse raad niet sprak 'als geïnspireerde'? Hij neemt dat eenvoudigweg aan om zijn theorie over de inspiratie van het geschreven Bijbelboek te redden. Nu zeg ik niet: Stefanus sprak wèl 'als geïnspireerde' in de zin waarin ds. Van Dijk dat bedoelt. Maar Lukas verhaalt nog wel een en ander dat ons voorzichtig mag maken.

G. VISEE

Over Stefanus' werk in het algemeen schrijft hij: „En Stefanus, vol van genade en kracht, deed wonderen en grote tekenen onder het volk”. Hand. 6:8. Van de Joden: „zij waren niet bij machte de wijsheid en de Geest, waardoor Hij sprak, te weerstaan.” 6:10. Toen deze man begon te spreken „zagen allen, die in de Raad zitting hadden, toen zij hem aanstaarden, zijn gelaat als het gelaat van een engel.” 6:15. En wanneer Stefanus straks is uitgesproken, barst de woede van die getabberde heren tegen Stefanus los. „Maar hij, vol van de Heilige Geest, sloeg de ogen ten hemel en zag de heerlijkheid Gods en Jezus, staande ter rechterhand Gods.” 7:55.

Wat begin je nu tegen zo'n beschrijving met „niet-geïnspireerd” of „wel-geïnspireerd.” Vast staat dat deze man vol van de Heilige Geest getrouw gesproken heeft als getuige van Christus. Maar moet het daarom uitgesloten worden geacht dat hij in het vuur van zijn rede een o, zo begrijpelijke vergissing begaan heeft? Onder het spreken schoven twee gebeurtenissen dan over elkaar heen: de begrafenis van Jakob in de spelonk, die Abraham kocht van de Hethieten en de begrafenis van Jozef in de akker die Jakob gekocht had van de zonen van Hemor. En het resultaat is dat Stefanus en Jakob en Jozef laat begraven worden bij Sichem en dat hij de koop van dat stuk land toeschrijft aan Abraham. Opzet is hier niet in het spel. De bedoeling was niet nu precies een stukje geschiedenis te vertellen. Nog minder: een bedriegelijke voorstelling van zaken te geven. De opzet was te getuigen van Israëls God in de geschiedenis en van de ontrouw van Israël. Als Stefanus, hoewel vol van de Heilige Geest, zó gesproken heeft dan heeft hij niet met opzet bedrog gepleegd, door zwakte in zijn herinnering is er ergens een verkeerde associatie opgetreden.

Moeten we nu met ds. Van Dijk zeggen: maar dan was hij niet geïnspireerd?

Of met anderen: als Stefanus zich op dit punt vergist dan blijkt dat heel zijn rede historisch onbetrouwbaar was?

Noch het een.

Noch het ander.

Laten we toch in de eerste plaats zien dat de H. Geest zich bediende van zwakke men-

sen. Hij legde de schat Gods in aarden vaten. Je kunt het merken in Paulus' brieven hoe menselijk het bij het schrijven van het Woord Gods toeging. Zó menselijk, dat Paulus zich vergist en een vergissing herstelt. Ik denk aan wat hij schrijft in 1 Cor. 1:14 „Ik ben dankbaar, dat ik niemand uwer gedoopt heb dan Crispus en Gajus; zodat niemand kan zeggen, dat gij in mijn naam gedoopt zijt.” En dan schiet hem opeens te binnen, dat hij er in Corinthe nog meer gedoopt heeft, een heel huisgezin: dat van Stéfanus, vs. 15. En dan drukt hij zich wat voorzigtiger uit. Hij mocht zich nóg eens vergissen! Hij zegt dan: „verder weet ik niet, dat ik nog iemand gedoopt heb.” Terwijl hij bezig is Gods Woord te schrijven vergist Paulus zich, hij ontdekt het, herstelt zijn fout en erkent voorts dat dacht staan.

de feiten hem niet precies meer voor de aan- Hoe ècht menselijk!

Maar is nu om zulke echt menselijke trekjes en zwakheden een brief van Paulus, om één vergissing de hele rede van Stefanus onbetrouwbaar?

Immers neen!

Dat zeggen we zelfs niet van één vergissing van een historicus. Wanneer een uitnemend historicus als Robert Fruin zich in een opstel op een bepaald punt vergist en hij onder 'kerkelijke correspondentie' briefwisseling¹⁾ blijkt te verstaan, terwijl de term veel breder betekenis heeft, nl. de wederzijdse erkenning als kerk van Christus met al de gevolgen daarvan — geeft dan de ontdekking van zulk een vergissing de eerst beste kwajongen het recht te beweren dat het werk van Fruin ook maar zo-zo is?

Volgens ds. Van Dijk was niet Stéfanus bij het uitspreken van zijn rede voor het Sanhedrin, maar wel Lukas bij het opschrijven van die rede geïnspireerd. Ik vraag me in alle oprechtheid af wat het ons nut een feilloos en onfeilbaar verslag van vergissingen te hebben...

Historisch onbetrouwbaar?

Maar hoe het ook zij: niemand heeft het recht op grond van een enkele vergissing, die klaarblijkelijk zonder opzet is ingeslopen, hetzij de rede van Stefanus een onbetrouwbaar stuk of het verslag van Lukas een onbetrouwbaar rapport te vinden.

Wij geloven dat de Bijbel het Woord van God is: dat de inhoud van de Schriften, de profetie eertijds niet is voortgebracht door een mens, maar dat de heilige mannen Gods, door de Heilige Geest gedreven, ze hebben gesproken.

We geloven ook dat dit Woord Gods door de bijzondere zorg van de Heilige Geest is opgetekend.

Maar we staan voor het feit dat we de oorspronkelijke Bijbeltekst niet meer bezitten; dat deze Bijbeltekst in een veelheid van onderling verschillende handschriften tot ons gekomen is.

Heeft de Heilige Geest de Bijbelschrijvers onfeilbaar geleid, Hij heeft dat klaarblijkelijk niet gedaan met de Bijbel overschrijvers. Om nu maar niet te spreken van de Bijbelvertalers. Er is geen enkele Bijbelvertaling onfeilbaar en feilloos. Dat was zelfs de oudste griekse vertaling van het Oude Testament niet. En die vertaling van de LXX, de Septuagint, was toch de Bijbel van de griekse joden in de verstrooiing, van de eerste christenen ook. In het N.T. wordt doorgaans deze griekse vertaling aangehaald.

De kerk leeft de eeuwen door bij feilbare Bijbelvertalingen. Het feit valt niet te loochenen. Toch is die Bijbel in een niet feilloze griekse, duitse, of nederlandse vertaling het onfeilbare, betrouwbare, waarachtige Woord Gods.

Of dat klopt op onze inspiratie-theorie(ën) weet ik niet. Het lijkt me beter bij ons pogen de inspiratie theoretisch te schouwen, met die feiten te rekenen. Alsmede met dat andere, dat we ook dit werk Gods nimmer restloos vatten zullen in een systeem.

Maar ds. Van Dijk mag niet zeggen dat het volgens dr. Jan Veenhof (en prof. Herman Ridderbos) op juistheid van historische mededelingen niet aankomt.

¹⁾ De tachtigjarige oorlog. De voorbereiding in de ballingschap van de Gereformeerde Kerk in Nederland, blz. 52.

Wat moeten we doen?

Laat ik beginnen met een verbetering van een zin uit het vorige artikel. Daar staat: „Er is mij een geval bekend van een kerkeraad die besloten heeft: 'Wij blijven bij elkaar, zoals wij totnogtoe samengewerkt hebben'” Be-doeld was: „Er is mij **geen** geval bekend...” Ik voeg er aan toe: Helaas. Blijkbaar is men zo gehecht aan een „verband”, dat men liever de plaatselijke gemeenschap scheurt dan het landelijk verband te laten varen. Eigenlijk onbegrijpelijk, want wie heeft van dat hooggeroemde verband plezier beleefd?

En nu ik toch aan het verbeteren ben nog dit. Er staat in hetzelfde artikel (3e kolom, pag. 361): „Een paar vijanden schijnen te zijn: Woordverlating en minachting van de Belijdenis”. Bij de correctie had ik er aan toegevoegd „in eigen kring”, wat door een of ander misverstand niet is aangebracht. Ik ontken helemaal niet, dat er Woordverlating en minachting van de Belijdenis is. Maar die zie ik niet in de kring van de vrijgemaakten. Als vanaf de kansel dáár tegen gestreden wordt vindt iedereen dat prachtig. Maar het raakt niemand.

Maar nu dan de vraag: Wat moeten wij doen? Een vraag, waarmee vrij velen zitten. Ze hebben zich indertijd vrijgemaakt om te staan in de vrijheid, die Christus aan zijn volk geeft. Ze hebben het opgenomen voor de geschorsten of afgezetten. En zich verzet tegen onrecht en dwingende leerbeslissingen. Ze hoopten wat meer vrijheid te mogen genieten dan onder het „synodale juk”. Met smart zagen ze dat in de Geref. Kerken (synodaal) de onrechtmatige handelingen van 1944-1946 achteraf gewettigd zijn. Door in de K.O. vast te leggen, dat onderwerping aan de meerdere vergaderingen geboden is.

Maar ze ontdekken, dat niet alleen met een nieuwe K.O., maar ook met de aloude K.O. meerdere vergaderingen als heren en meesters over de kerken kunnen optreden. De ervaringen van voor een 25 jaar schijnen niets geleerd te hebben. Mannen, die in 1944 het recht van vrijmaking voor zich opeisten, gunnen dat nú aan niemand. Wegzending van en door een synode werd toen streng veroordeeld, nú verdedigd door de veroordeelers van toen. De zelfstandigheid van de plaatselijke kerk, voorheen benadrukt, wordt nu van veel minder belang geacht dan de landelijke organisatie. Om kort te gaan: we zijn nog even ver of even ver weg als omstreeks 1944.

Wat er aan te doen? Het is voor mij duidelijk, dat een kerkeraad niet mag meedoen aan het schorsen en afzetten van dienaren des Woords, die aan de eisen der Schrift voldoen. Ze moeten die dienaren rustig laten voorgaan en hun dominee laten voorgaan in een buiten-het-verband-gezette gemeente. En zó zich vrijmaken van onrecht en tyrannie van meerdere vergaderingen. Ongehoorzaam zijn aan menselijke machten om gehoorzaam te blijven aan de HERE. In overeenstemming met het woord van Petrus en de Apostelen: „Men moet Gode meer gehoorzaam zijn dan mensen”. Hand. 5:29. Dat woord geldt in 1969 toch ook nog? De P.S. van Overijssel heeft de afgevaardigden van de „oude” classis niet aanvaard. Die van de „nieuwe” classis zijn wel aangenomen. Terwijl de „klaagschriften” van de kerkeraad van Kampen en van ds. Mulder en ds. Visee en het Appèlschrift van de „oude” classis nog niet eens zijn behandeld. De P.S. heeft in grote meerderheid reeds het recht van de „nieuwe” classis erkend en de „oude” classis in het ongelijk gesteld, eer men de eigenlijke zaak heeft onderzocht! Is dat kerkrecht? Het heeft m.i. noch met de Kerk noch met het recht iets te maken. En met de evangelische barmhartig-

heid nog minder. En aan dat onrecht zou een kerkeraad of een gemeente zich moeten onderwerpen? En dus de gemeenschap met een tiental gemeenten en een dozijn dienaren des Woords verbreken? Omdat een op hol geslagen synode onder aanvoering van enkele „leiders” zo decreteert?

Maar als nu een kerkeraad wél meeschorst of buiten het verband zet en één kerkeraadslid is het daarmee grondig oneens, wat moet hij dan doen? Duidelijk uitspreken, dat hij zich aan dit besluit niet conformeert. Dat hij er in zijn arbeid ook niet over zal zwijgen. M.i. moet hij de medebroeders oproepen tot bekering. Op broederlijke, vriendelijke, christelijke wijze. Zonder bitterheid en zelfverheffing. Maar wel met alle ernst. Want het is een boos ding als dienstknechten van de Here mededienstknechten „slaan”. Men leze het slot van Matth. 24 daar maar eens op na. Dat velen dit „onwetend” doen aanvaard ik volledig. Dat ze menen Gode een dienst te doen weet ik ook. Over zulken zal ons oordeel mild moeten zijn. Maar daarom mogen we nog niet aan boze handelingen meedoen. En er ook niet over zwijgen. Want ook nu nog geldt het woord van Jes. 5:20: „Wee hen die het kwade goed heten en het goede kwaad”. Als een broeder de strijd niet langer aan kan dan zal hij mogelijk ontheffing vragen en zo die niet wordt gegeven z'n ambt neerleggen. Op gevaar af dat hij nog wordt geschorst of van verlating van z'n ambtsdienst, zoals men dat noemt, wordt beschuldigd. Dat is maar een mensenoordeel. Met Paulus zegge de betrokkene: „Wie mij oordeelt is de Here”. I Kor. 4:4.

H. J. JAGER

Maar nu de vraag voor gemeenteleden. Wat moeten zij doen? Hebben zij alleen maar te zwijgen? Het schijnt wel, dat er kerkeraden zijn die de leden der gemeente behandelen als onmondige kinderen. Ze mogen lezen in een kerkbode, wat de kerkeraad heeft besloten en gedaan. Van de kansel kunnen ze soms horen hoe nodig het wel was dat een meerdere vergadering zus of zo handelde. Het ging immers om „trouw aan Schrift en Belijdenis”? Dat de uitgesloten het Woord verlieten en de Belijdenis minachtten moeten de beminde gelovigen maar op gezag aannemen. Op een gemeentevergadering mag wel eens een vraag gesteld worden en een antwoord worden aangehoord. Maar daarmee moet het dan ook uit wezen. Het komt voor, dat broeders en zusters, die door een schrijven aan kerkeraad en gemeente van hun verontrusting blijken geven, van het Avondmaal worden geweerd. Met de beschuldiging, dat zij „tweedracht en secten en muiterij in kerken... begeren aan te richten”. Woorden die aan het Avondmaalsformulier ontleend zijn. Het gedeelte van het formulier waaraan deze woorden zijn ontleend eindigt als volgt: „Deze allen, zolang zij in zulke zonden blijven, zullen zich van deze spijze (welke Christus alleen voor zijn gelovigen verordineerd heeft) onthouden, opdat hun gericht en verdoemenis niet des te zwaarder worde”. Het is te hopen, dat zij, die zulke broeders van het Avondmaal weren met bovengenoemde beschuldiging, aan de laatste woorden van dit gedeelte niet hebben gedacht. Als ze dit wél hebben bedacht zou ik niet graag in hun schoenen staan.

Maar nu terug naar de vraag: wat moet een gemeentelid of gemeenteleden doen die zien dat er onrecht in de kerk gebeurt en dat hun kerkeraad daaraan meedoet? Wat mij betreft ik zou niet zwijgen. Tegenover de kerkeraad niet en tegenover de gemeente niet.

Tegenover de kerkeraad niet. Want wel moeten we eer geven aan wie eer toekomt. En voorgangers en ambtsdragers hoogachten om hun werk. Maar dat wil niet zeggen, dat de gelovigen onrecht geen onrecht moeten noemen en alleen maar goedkeurend hebben te knikken bij wat de kerkeraad doet. Alle gelovigen hebben de zalving van de Heilige Geest. Ze zijn allen kinderen Gods. En ze staan allen in de vrijheid, waarmee Christus hen heeft vrijgemaakt. Zij hebben de bevoegdheid

om elkander te vermanen. En bij die „elkander” behoren ook dienaren des Woords en ouderlingen en diakenen. Van de mondigheid der gemeente wordt weinig notitie genomen door hen, die heerschappij voeren over de kudde. En de gelovigen hebben meestal weinig of niets in te brengen. Maar dat deugt niet.

Wie bezwaard is over de dwaasheden en onrechtvaardigheden, waaraan een kerkeraad meedoet mag niet zwijgen. Ook niet tegenover de gemeente. Als een kerkeraad meeschorst en meedoet aan het buiten het verband zetten en dit goed praat vanaf de kansel of in de kerkbode, dan zou ik niet weten, waarom een broeder of een aantal broeders niet van hun verontrusting blijken mogen geven. En zusters mogen daar gerust aan meedoen. Het staat niet best met de Kerk des Heren als de gemeenteleden zeggen: „De kerkeraad zal het wel weten.” En als de kerkeraad zegt: „De classis zal wel beslissen.” En als tenslotte allen zeggen: „De synode zal het wel weten.” Dat is in de grond der zaak rooms. De roomsen hebben lange tijd gezegd: de pastoor zal het wel weten. En uiteindelijk moet de Paus het maar weten. Maar dat is niet christelijk. Dat is ook niet echt kerkelijk. Want de Kerk is de gemeenschap der heiligen, die allen deel aan Christus hebben en die allen hun gaven „tot nut en ter zaligheid der andere lidmaten gewillig en met vreugde moeten aanwenden”. Een kerkeraad, die van het Avondmaal weert hen, die niet willen zwijgen als zij onrecht menen te zien, doet onrecht en misbruikt de tucht.

En als nu in de prediking „stenen voor brood” worden gegeven? Wie weten wil wat ik daarmee bedoel kan de bedoeling vinden in m'n vorig artikel in het no. van 28 febr. Ik heb meerdere preken gehoord waarin ik de stem van de Goede Herder niet vernam. Er wordt mij verzekerd, dat dit ook nu nog voorkomt. Nu weet ik wel, dat het geloof niet alleen van de prediking afhankelijk is. Als dat wél zo was, dan hadden velen hun geloof reeds lang verloren. In mijn jonge jaren heb ik jaren achter elkaar vrijwel nooit in de prediking het Evangelie gehoord. Alle hoorders, ook zeer welwillende, klaagden steen en been over de „dorre” preken. De een zei: „Er is geen touw aan vast te knopen”. Een ander sprak van „droog zand”. Een broeder wiens oordeel ik zeer hoog achtte — al was hij volbloed kuyperiaan — noemde de prediking een „onsamenhangend mengsel van stukjes dogmatiek”. Toch heeft de gemeente van toen wel het geloof behouden. Ofschoon er wel van verschraling kon gesproken worden.

Ik noem dit om aan te tonen, dat de klachten over de prediking niet van gisteren of vandaag zijn. Niemand lope zo maar weg naar een ander „instituut”, omdat de prediking hem niet bevredigt. Men kan veel naast zich neer leggen. En het goede van een preek bewaren in een eerlijk en oprecht hart.

Maar dat wil niet zeggen, dat de hoorders eindeloos moeten zuchten onder een wettische prediking. Het komt voor, dat een predikant elke kerkelijke kwestie op de kansel brengt. Dat heet dan actueel preken. Het gebeurt, dat een dominee slechte besluiten van een meerdere vergadering verdedigt. Er wordt soms gebeden vóór de schorsers en tégen de geschorsten.

Ik twijfel niet aan de eerlijkheid van deze voorgangers. Ze menen Gode daarmee een dienst te doen. En de gemeente te bouwen. Maar een gemeentelid — of gemeenteleden samen — mogen als zij hierdoor ontsticht worden niet zwijgen. Ze moeten met de dominee spreken. Eventueel met de kerkeraad. Ook met hun medebroeders en zusters. En als dit na lang geduld niet helpt? Dan zou ik niet weten waarom iemand zich zou moeten schikken onder zulk een prediking, die het geloof niet bouwt maar afbreekt. En waarom men geen „brood” zou zoeken waar het te vinden is. Ter plaatse waar men woont. En als het daar niet te vinden is? Dan in de omgeving, waar men het rijke Evangelie kan horen. Want alleen de Blijde boodschap is een kracht Gods tot behoud. Het kán zover komen, dat iemand blinde leidlieden moet laten varen. Om niet met hen in de gracht te vallen. Dat is althans mijn gevoelen. Niet méér dan dat. Tenslotte staat of valt ieder voor z'n eigen Heer.

Het oordeel van prof H. Ridderbos

Nadat ik het in het vorige nummer van „Opbouw” geplaatste artikel over de waarachtigheid van de kerk had geschreven kreeg ik de indringende bespreking onder ogen welke prof. Ridderbos over prof. Levers boekje „Waar blijven wij?” in het „Gereformeerd Weekblad” plaatste.

Ik wil daaruit iets ter overweging aan onze lezers doorgeven.

Zoals men weet meent prof. Lever, evenals prof. Kuitert dat het onmogelijk is de schepping, de zondeval en de verlossing als een „historisch opeenvolgende trits” van gebeurtenissen te zien. Schepping, zondeval, verlossing zijn in feite niet anders dan bepaalde facetten, eigenschappen, gesteldheden van het geschapene. Prof. Lever ontkennt met name nadrukkelijk dat de zondeval van de mens, die hij typeert als een „foute benutting door de mens van zijn vrijheid”, een bepaalde zondeval is geweest.

In verband daarmee komt nu volgens prof. Ridderbos de vraag op naar de waarde van prof. Levers exegese van Gen. 3. De conclusie waartoe deze daarbij kwam, is namelijk deze dat het in Gen. 3 „helemaal niet gaat om de weergave van speciale toen en daar plaats gevonden hebbende gebeurtenissen... maar om de essentie, om de diepste problemen van ieder mens, van alle mensen, vanaf de eerste mensen.” En prof. Lever spreekt dan, kennelijk in navolging van prof. Kuitert, over het verhaal van de zondeval als van een (leer)-„model”.

Op deze constructie van prof. Lever reageert prof. Ridderbos dan als volgt: „Nu heeft prof. Lever stellig gelijk, als hij bedoelt, dat het verhaal van de zondeval ontdekkend is voor ieder mens, nl. in zijn tekening van de aard en de weg der zonde. Dat is ook altijd in de theologie onderkend (van Paulus’ dagen in Rom. 7 af) en daarom geloof ik niet, dat men kan zeggen met prof. Lever, dat wij lang gemeend hebben, dat wij ook dit verhaal „slechts als een zuiver beperkt historisch

gebeuren” moeten zien. Doch waar het op aan komt is iets anders, nl. of het inderdaad de zin van de Schrift is om niet een bepaald historisch gebeuren, maar het verhaal van „ieder mens” te vertellen. Hier gaat het inderdaad over het: „verstaat gij wat gij leest?” Met de term „leermodel” wordt t.a.v. deze **eigenlijke** vraag, nl. die van het bepaalde historische gebeuren m.i. **niets** opgelost! Want ook al is men van mening, dat we hier met een dichterlijk of profetisch „model” te doen hebben, dan blijft nochtans de vraag levensgroot voor ons staan, **wat** er in dit „model” dan „geleerd” wordt. En dan erken ik te behoren tot diegenen, die **niet** meer „verstaan wat zij lezen”, als het verhaal van Gen. 3 niet zou bedoelen te „leren” (op wat voor wijze dan ook), dat de mens in de **aanvang** van zijn geschiedenis in zonde is gevallen met al de gevolgen van dien; en dan nog veel minder te verstaan wat Paulus daarover in Rom. 5 schrijft.”

Prof. Ridderbos verklaart dan dat hij het veel meer eens is o.m. met wat prof. Berkouwer in zijn boek over **De Heilige Schrift II** over dat Genesisverhaal schrijft. Hij citeert daaruit dan hetzelfde fragment als ondergetekende in het artikel van verleden week aanhaalde.

C. V.

BOEKBESPREKING

Elizabeth Nussbaum, **Israël**. (Uit het Engels in het Nederlands vertaald door J. N. H. Gevers Leuven-Dijkstra.) Uitg. G. F. Callenbach N.V. Nijkerk.

In kort bestek (96 blz.) wordt hier geschreven over Land en Volk van Israël, over Het Verleden, in welk hoofdstuk de voorgeschiedenis van de stichting van de staat Israël en die stichting zelf behandeld worden, alsmede het vervolg der historie: de oorlogen met de nabuurlanden; voorts over Stichting en Begrenzings, in welk hoofdstuk het gaat over de opbouw van de staat (organisatie, takken van bestaan, sociale zorg, onderwijs, politieke partijen); en tenslotte over Heden en Toekomst.

In dat laatste hoofdstuk komt de huidige situatie aan de orde (de situatie van na de strijd in juni 1967), de problematiek van de Palestijnse vluchtelingen, en wordt een wenk gegeven voor de toekomst: een politiek van verzoening. Het

MEDEDELING AAN DE LEDEN VAN DE GEREFORMEERDE PERSVERENIGING „OPBOUW”

Ledenvergadering van de Gereformeerde Persvereniging zal worden gehouden D.V. op zaterdag 17 mei a.s.

Houdt u deze datum vrij?

Nadere mededelingen volgen.

boekje bevat een aantal duidelijke foto's.

Wie in vogelvlucht iets wil lezen over Israël kan in dit boekje terecht. Maar wie het gelezen heeft moet niet denken dat hij nu de zaak van Israël onder de knie heeft. Ik vraag me ook af of de schrijfster niet ietwat teveel naar de Israëliëse kant trekt, hoewel ik moet zeggen dat zij haar best doet om „objectief” te zijn.

Een basisprobleem is voor mij altijd dit (en dat komt in dit boekje niet aan de orde): Speelt in de staat Israël de theorie van ras en bodem niet een belangrijke rol? Israël wil een moderne staat zijn, maar is het dat wel, kan het dat wel zijn als het Jood-zijn zo wezenlijk is voor Israël-zijn?

De geschiedenis heeft zich intussen verder ontwikkeld. We hebben gehad het kapen van een Israëliësch vliegtuig en twee maal de beschieting van een Israëliësch vliegtuig (Athene en Zürich). Men moet niet denken aan een explosie.

Het Nederlands van het boekje loopt over 't algemeen wel aardig goed. Hier en daar heb ik een streepje gezet. En ook heb ik streepjes gezet waar een hoe langer hoe meer in zwang komende fout wordt gemaakt wat betreft de schrijfwijze. Ik lees: Middellandse Zee-klimaat (blz. 8), Dode Zee-vallei (blz. 9), Middellandse Zee-stad (blz. 8), Dat moet zijn: Middellandse-Zeeklimaat, Dode-Zeevallei, Middellandse-Zeestad. Voorts: als het gaat over de taal van Israël is het beter om te spreken van Ivrieth dan van Hebreeuws, ook al betekent het woord Ivrieth Hebreeuws. En men moet niet zeggen dat het woord asjkenazim komt van het **Oud-Hebreeuwse** asjkenaz dat Duitsland betekent (p. 25). In het Oud-Hebreeuws is dit woord onbekend. Of stelt de schrijfster alle Hebreeuws van vóór de staat Israël of van vóór het Zionisme als Oud-Hebreeuws tegenover Nieuw-Hebreeuws? Zo ja, dan vergist zij zich, want er is in elk geval ook nog een Middel-Hebreeuws.

B. Jongeling

TE BERDE

Het is al weer een jaar geleden, dat bij de uitgeverij „De Vuurbaak” een boek verscheen onder de titel „Kijk op de Praktijk”. Het bevat een bloemlezing van artikelen-„stukjes” over alledaagse dingen, zegt de omslag — die ds. Douwe van Dijk sedert 1921 in de Groninger Kerkbode heeft geschreven. De titel van het boek geeft de inhoud treffend weer. De geschreven ervaringen en overpeinzingen bewegen zich typisch in het pastorale vlak. Ze raken zeer uiteenlopende onderwerpen uit het dagelijks leven: van de boerderij tot het door sneeuw en ijs glad geworden trottoir, van paard en wagen tot vliegtuig, van het ouderlijk huis te Blija tot de pastorie te Groningen. Moeders van grote gezinnen en eenzame oude mensen, bebaarde jongelingen en kortgerokte maagden, dorpstypen van het friese platteland en professoren van de Rijksuniversiteit te Groningen passeren de revue.

De aard van zo'n verzameling en het brede scala van onderwerpen brengen met zich mee, dat de lezer hier en daar wel eens met de schrijver van mening kan verschillen.

Zo zou een mens zich kunnen afvragen of het ontluikende sneeuwklompje nu wel het meest geëigende beeld is — „kopje niet te gauw boven de grond gestoken” — om jonge mensen te waarschuwen voor een al te vroege verkering en of het wel waar is, dat kort haar (bij mannen) teken is van fierheid en zelfstandigheid en lang haar (bij vrouwen) van zich niet zo onafhankelijk, zo vrij, zo heersend te kunnen bewegen.

Bij Simson en Michiel de Ruyter was dat anders, maar dat is ook al lang geleden.

De woorden van ds. Douwe van Dijk zijn welgemeend en eerlijk pastoraal, ze worden zo gedragen door de wil iets van de schoonheid en rijkdom van Gods beloften te laten zien, dat kritiek hier gauw op kleingeestig gevit gaat lijken.

Toch ligt het boeiende van dit boek voor ons niet zozeer in de objectieve waarde van de gegeven visie op de levenshouding, zonder daarvan overigens iets af te willen doen. Wat ons vooral geboeid heeft hebben de schrijver en samensteller van deze bundel zeker niet voor ogen gehad, namelijk de wijze waarop de pastor Douwe van Dijk zelf uit de verf komt. Men zou deze bundel een geschreven aanvulling op het portret naast de titelpagina kunnen noemen. Vooral zij, die ds. Van Dijk hebben gekend en ontmoet, de velen voor wie hij iets heeft betekend, zullen dit met ons eens zijn. Dat kan ook haast niet anders. Wie zijn kijk op de praktijk van het leven geeft laat veel van zichzelf zien.

Zo herkennen we ds. Van Dijk uit zijn stukjes als de man met een levenslange dankbare eerbied voor zijn ouderlijk huis, in het bijzonder voor zijn moeder: „Wij hadden (thuis) een kolenkachel. Zo'n rond ding op een vierkant voetstuk, waarin de asla werd geschoven. Een opening, met een deurtje er voor, waardoor de brandstof naar binnen ging. O, wat kon die kachel lekker snorren. Ik hoor het mijn moeder nog zeggen: „Twee turven, een schepje „mot”, en het is heerlijk warm.” Als iemand met een grote liefde voor de natuur en het vrije veld, voor de werkende mens daarin: „Ik kan ernaar verlangen om nog eens op de bolderende, jagende wagen mee te rijden, om nog eens opgenomen

te zijn in dat feest van zon en zomer, van arbeid en haast, en om mij heen te speuren de reuk van het rijpe koren en van de tussen de stoppels bloeiende klaver.”

Als een mens onder de indruk van de vergankelijkheid van het leven: „Elke periode heeft zijn weelde en genietingen, maar — het gaat voorbij. Hoe stijver ik een handvol los, korrelig, zand zoek vast te houden, hoe stijver ik daarbij knijp, des te sneller verdwijnen de zandkorreltjes tussen mijn vingers door. Zo is het met het leven.”

Als kind van het Verbond:
„Als gevaren mij omringen,
Zal ik zingen,
Van genade, trouw en macht.”

Nu wij ds. Van Dijk zo duidelijk herkennen willen wij de vrees voor verwijdering en vervreemding in onze kerkelijke situatie niet verhelelen.

Nee, we spelen de schrijver van „Kijk op de Praktijk” niet uit tegen de President-Curator van onze Hogeschool. Dat zou een slecht bedrijf zijn. Maar we willen graag begrepen worden, wanneer we zeggen, dat — om een ding te noemen — de crisis van die School door ons ervaren wordt als een werkelijk stuk voorbijgaan, afgebroken worden, een op ons afkomende vervreemding. We zeggen het met woorden van de schrijver: daar wilden broeders zijn wat God hen maakte; staan waar God hen stelde; doen wat God hun te doen gaf; trouw en toegewijd. (vgl. pag. 172).

Deze bundel artikelen lezen kan misschien helpen voorkomen, dat we elkaar geheel en al uit het oog verliezen.

Alleen al daarom: aanbevolen!

C. H.

KERKNIEUWS

Beroepen: te Delfzijl: ds. P. Schelling te Wetsing-Sauwerd; te Chatham (Can.): ds. J. H. Mulder te Coaldale (Alberta, Can.)

Aangenomen: naar Gouda: ds. H. W. Ophoff te Leek.

Bedankt: voor Amsterdam-Zuid (B.): ds. H. Mostert te Harderwijk.

Amsterdam-Centrum. Op zondag 23 maart a.s. om 9.30 uur wordt ds. H. de Jong uit Wageningen bevestigd in de kerk van Amsterdam-Centrum door ds. J. Meester.

Ds. De Jong doet intrede in de middagdienst die om 2.30 uur begint.

Ds. Joh. de Wal. Zondag 9 maart jl. hield ds. De Wal zijn afscheidsprek te Mildam, wegens zijn vertrek naar Bruchterveld. Hij bediende het Woord uit Zondag 21, vr. en antw. 55.

Zwolle. De afgevaardigden van Zwolle (ds. C. G. Bos, ds. D. Vreugdenhil) werden met 11 tegen 2 stemmen en 1 onthouding door de classis Zwolle aanvaard.

Ds. C. Olij. Maandag 10 maart jl. is ds. C. Olij en zijn gezin per vliegtuig naar zijn nieuwe gemeente Orangeville (Can.) vertrokken.

Afgevaardigden P.S. Zuiden naar G.S. Hoogveen.

De Particuliere Synode van Zeeland, Noord-Brabant en Limburg heeft in haar vergadering van 13 maart jl. als afgevaardigden naar de Generale Synode, welke op 15 april a.s. te Hoogveen hoopt samen te komen, benoemd de predikanten Dr. J. Douma, Brunssum en Ds. W. Vreugdenhil, 's Hertogenbosch, primi; ds. F. van Dijk, Vlissingen en Ds. A. Kuiper, Axel, secundi; en de ouderlingen L. T. Schravendeel, Oerle en C. Verbokkem, Vlissingen, primi; H. Bondt, Eindhoven en L. J. Nelemans, Zevenbergen, secundi; A. de Bruijne, Zaamslag en J. C. de Jager, Biervliet, terti; M. Fokkema, 's Hertogenbosch en J. Lamain, Breda, quarti.

Pretoria. Het Nederlands Dagblad (Gereformeerd Gezinsblad) publiceerde het volgende bericht:

Breuk in Pretoria

Naar ons wordt medegedeeld is er een breuk ontstaan in de Vrije Geref. kerk te Pretoria, als gevolg van verschillen binnen de kerkeraad, verband houdend met de ambtsbediening van de predikant dr. C. v. d. Waal.

Een tweetal ambtsdragers, die bezwaren hadden tegen voortzetting van die ambtsbediening, daar zij een tegenstrijdigheid zagen tussen leer en leven bij de predikant, en die deswege niet meer in de kerk kwamen, werden geschorst.

Zij hebben thans tezamen met vier diakenen de gemeente opgeroepen zich niet langer te stellen onder opzicht en tucht van de meerderheid van de kerkeraad.

KERKELIJK CONFLICT IN SPAKENBURG

Zondag 9 maart bediende ds. W. v. d. Lingen noodgedwongen, omdat hem de uitoefening van zijn ambt en de toegang tot alle drie de kerkgebouwen ontzegd was, zijn ambt in een gehuurde lokaliteit. Hij deed dat met een viertal ambtsdragers die hem bleven erkennen in zijn ambt.

De diensten werden bijgewoond door ongeveer 1300 bezoekers (drie diensten).

Aanleiding voor het conflict tussen hem en de meerderheid van de kerkeraad was het feit, dat een aantal gemeenteleden zich openlijk met critiek en vragen wendden tot ds. P. v. Gulp, die in het kerkblad h.i. onjuiste en onvolledige voorlichting gaf over de bekrachtiging van de classisbesluiten betreffende de kerk van Loosdrecht.

De kerkeraad zette deze gemeenteleden onder censuur.

Ds. v. d. Lingen verklaarde niet met de kerkeraad en tegenover de zó gecensureerden avondmaal te kunnen vieren. Nader verklaarde hij, dat wel te kunnen indien hij een verklaring mocht afleggen; waarop met geen woord werd ingegaan.

Ds. v. d. Lingen verklaarde niemand los te willen laten doch allen te willen vasthouden.

Uitstel van de avondmaalsviering kwam niet in aanmerking. In die situatie verklaarde ds. v. d. Lingen zich te willen onthouden.

Vóór de avondmaalsviering besloot de raad in het feit te berusten en zich na 2 maart samen met

ds. v. d. Lingen te zullen beraden over de ontstane situatie.

Woensdag 5 maart sprak de raad uit dat ds. v. d. Lingen, door zijn ambt in één deel te beëindigen, en zich daarin los te maken van de hem roepende kerkeraad, in feite zijn gehele ambt had beëindigd.

Een en ander heette gebaseerd te zijn op de eigen verklaring van ds. v. d. Lingen.

Hij zou gezegd hebben, dat de avondmaalsgemeenschap tussen hem en de raad verbroken was en volgens hem pas dan weer hersteld was, als de kerkeraad terug kwam van de zondige (censuur) besluiten.

Dit besluit werd op 5 maart genomen. Het was de bedoeling dat dit besluit genomen werd, terwijl ds. v. d. Lingen niet aanwezig was en niet op de hoogte van deze besluitname.

Slechts doordat hij een verzoek om te vertrekken terzijde legde, was hij wel aanwezig.

Een bedenktijd van twee maal 24 uur werd hem niet gegund. Door omstandigheden buiten en tegen de wil van de kerkeraad werd het toch 2 maal vierentwintig uur.

Vrijdag 5 maart vroeg ds. v. d. Lingen de raad bewijs te leveren dat hij de avondmaalsgemeenschap verbroken verklaard had. Hij vroeg bewijs ervan, dat hij verklaard zou hebben, dat de gemeenschap tussen hem en de raad pas weer hersteld was als de raad terugkwam van zijn censuurbesluiten. De bewijzen daarvan werden niet geleverd.

Zie hierboven wat ds. v. d. Lingen wel gezegd had. Het recht om ds. v. d. Lingen te verwijzen naar de meerdere vergaderingen voor eventuele bezwaren ontzei ds. v. d. Lingen aan de raad.

Immers, meermalen werd gesprek afgekapt door tot stemming over te gaan. Bespreking van besluiten was vóór dat meerdere vergaderingen uitspraak hadden gedaan, verboden. Daarna, als ze bekrachtigd waren (kennelijk ging de kerkeraad van de gedachte uit, dat bekrachtiging moest en zou volgen) mocht die alleen plaats vinden in de geest van de kerkeraad (Lees: meerderheid van de kerkeraad). Zulk een raad mag geen bezwaarde verwijzen naar de meerdere vergadering. Of een bezwaarde toch in beroep zal gaan is een andere zaak.

De bewijzen van zulk een verklaring van verbreking, als de meerderheid beweerde, werden niet gegeven. Laat staan, dat vast stond, dat ds. v. d. Lingen voor een deel of zelfs in het geheel zijn ambt eigenerbeweging had beëindigd. Desniettemin werd voorgesteld aldus zich uit te spreken.

Zonder zijn vorig oordeel terug te nemen, en gelijk uit de bespreking bleek, met welbewuste handhaving van dat vroeger oordeel, zei de kerkeraad op zaterdag 8 maart, dat voor „ds. v. d. Lingen, zolang hij met de kerkeraad geen H.A. kon vieren, ambtsuitoefening onmogelijk was.”

Deze „onmogelijkheid” bleek duidelijk een verkapt schorsing te zijn.

Ze is door hem dan ook zo gedeut.

In die situatie verklaarde ds. v. d. Lingen zijn ambt te hebben, te houden en te zullen blijven uitoefenen. Gewoon. Als vrijgemaakt geref. predikant.

Tegen het gezinsblad, dat als mond van de meerderheid van de kerkeraad belijft te fungeren, zonder wederhoor toe te passen, zij hier gezegd:

a. al het bovenstaande kan dienen als weerlegging en nadere informatie.

b. het liep in het conflict niet over mijn bezwaren tegen de besluiten t.a.v. Loosdrecht. Daar zat de avondmaalsmoeilijkheid niet.

c. Het zat niet vast bij het avondmaalsconflict op het voorlichtingsbesluit van de kerkeraad.

Deze zaken worden dan ook in de opeenvolgende voorstellen en besluiten van de kerkeraad niet genoemd.

ADRESSEN

Drachten: secr. diakonie: S. Jonker, Zuiderdwarsvaart 79, Drachten, tel. 05120-5380.

Uit het KORT VERSLAG van de vergadering van deputaten-curatoren van de Theologische Hogeschool van „De Gereformeerde Kerken in Nederland” in het gebouw van de Theologische Hogeschool, Broederweg 15 te Kampen, op donderdag 27 februari 1969.

art. 3. ingekomen stukken:

a. een uitnodiging van de Kerk van Schiebroek-Hilligersberg tot bijwoning van het afscheid van drs J. Faber; de secretaris heeft medegedeeld, dat niet één van de deputaten-curatoren aanwezig kon zijn;

b. van de kerk van Hoogveen het voorlopig agendum van de generale synode 1969; als kennisgeving aangenomen;

d. van de kerk van V. een schrijven, waarin de kerkeraad bezwaar maakt tegen de opschorting van de uitbetaling van de honoraria van de geschorste lectoren! hij verzoekt op de opschorting terug te komen; de vergadering besluit de kerkeraad mede te delen, dat deputaten-curatoren in het door de kerkeraad in zijn schrijven aangevoerde geen reden hebben gevonden op het destijds na het inwinnen van deskundig advies genomen besluit terug te komen;

e. van br. H. P. te Z. inzake bijdrage voor de Theologische Hogeschool; als kennisgeving aangenomen;

f. van drs J. A. Godschalk de mededeling van zijn beroep op de generale synode van Hoogveen inzake het „attestenbesluit”; als kennisgeving aangenomen;

k. van deputaten-financieel een mededeling, dat zij binnen afzienbare tijd gereed hopen te komen met een ontwerp voor een technische herziening van de huidige emeritaatsregeling ten aanzien van de pensioenen; zij verzoeken de roepende kerk van de generale synode te Hoogveen mede te delen, dat een ontwerp-regeling tegemoet kan worden gezien; aan dit verzoek zal worden voldaan;

l. van de Kerk van M. een afschrift van een brief aan prof. J. Kamphuis; als kennisgeving aangenomen;

m. van dezelfde Kerk een tweede schrijven; een commissie wordt aangewezen om over dit schrijven rapport uit te brengen;

art. 6. aanbidding van de almanak:

van een vorige vergadering van deputaten-curatoren wordt nog medegedeeld dat een deputatie uit het studentencorps „Fides Quadrat Intellectum” de almanak 1969 van dit corps heeft aangeboden; deze is dankaanvaard.

art. 8. sluiting:

Nadat ds I. de Wolff is voorgegaan in dankgebed, sluit de president-curator, ds D. van Dijk, de vergadering.

Namens deputaten-curatoren,
F. de Vries, assessor

CANDIDAATS-EXAMEN

Geslaagd voor het kandidaats-examen de heer M. H. Sliggers, Noorwegenstraat 80, Haarlem.

TWEEMAAL HELPEN

Uitbreiding

van De Driehoek is dringend noodzakelijk. Momenteel is er een overbezetting van ongeveer 50% en daarmee een haast ontoelaatbare grens overschreden.

Verzoeken van instanties voor het opnemen van nog meer kinderen moeten worden afgewezen. Plannen voor uitbreiding liggen gereed en spoedig zal met de bouw worden begonnen.

B.T.W. en loonronde

veroorzaken een bittere teleurstelling. Tezamen doen zij de aanvankelijke bouwbegroting met ongeveer 20% of rond f100.000,— stijgen. Met deze tegenvaller is er momenteel een totaal tekort van f148.000,—.

De Minister van Justitie verleende zijn goedkeuring aan het plan, doch met de beperking, dat geen bouwsubsidie zal worden verleend en geen aflossing en rente in de verpleegprijs mag worden doorberekend. Voor het afsluiten van een lening zou dit betekenen, dat voor rente en aflossing jaarlijks een beroep op de kerken zou moeten worden gedaan. Dit zal niet alleen leiden tot bedel-slijtage, doch tevens het zo belangrijke en noodzakelijke maatschappelijk werk en de gezinsverpleging in gevaar brengen.

Deze concrete nood situatie

dwingt U en het bestuur tot het zoeken van een oplossing. Besloten werd aan de kerken een bijdrage in eens of in termijnen binnen een kort tijdsbestek te vragen. Mag ik U ook een verzoek doen? Doch vooraf een opmerking. Via dit ingezonden hebben wij op een allerprettigste wijze met elkaar samengewerkt en iets mogen bereiken. Ik had na het tot stand komen van De Driehoek besloten U niet meer direct om geld voor het kindertehuis te vragen. De concrete nood dwingt echter hierop terug te komen.

Een concreet verzoek

aan U: zullen we nog eenmaal voor de kerkjeugd tot een, hopelijk zeer korte actie besluiten? In afwachting van wat de kerken doen k J

reeds thans Uw bijdragen overmaken: gaarne met vermelding „uitbreiding”. De a.s. vakantietijd biedt vele mogelijkheden. Mogen anderen delen in een stukje daarvan? B.v. 5 of 10%? Gedurende de eerste aktie is gebleken dat er nog vele andere mogelijkheden zijn en werd ervaren tot welk een rijkdom grote en kleine bedragen kunnen uitgroeien.

Verantwoording

van ontvangen bijdragen zal gaarne worden gedaan, zodat U volop kunt meeleven en genieten.

Jaarverslag 1968

Dit verslag is in concept gereed. Reeds kan worden verklaard, dat het een leerrijk geheel is geworden. Daar de redactie van Dienst blijkbaar heeft besloten de lang bestaande publikatierelatie niet te continuëren zal het verslag minder bekendheid verkrijgen dan voorheen. Om dit te voorkomen stellen wij het gaarne gratis beschikbaar. Het enige wat U moet doen is nu direct om toezending van het verslag vragen, dan kan het aantal te drukken exemplaren worden vastgesteld. Er wordt zo dikwijls gevraagd om meer bekendheid aangaande het werk van de Stichting. Nu heeft U een unieke kans. U zult verstaan, dat wij met meer dan gewone belangstelling het aantal verzoeken tegemoet zien.

Verantwoording

De volgende feestgaven werden ontvangen: 1 van 2,50; 8 van 5,—; 15 van 10,—; 1 van 15,—; 2 van 25,—; 1 van 30,— en 1 van 50,—; restant kerstfeestviering Utrecht. C, 87,94; 25,— van de leerlingen van de Adriaan Valeriuschool Emmeloord; Jeugdver. „Militia Christi”, Appingedam 30,—; oppasdienst jeugdver. Hilversum 12,90 Coll. lezing verg. Geref. Mannen- en Vrouwenver. Leerdam 90,20; gift vr. ver. Leerdam 15,—; Vrouwenver. „Rondom het Woord” Marum 5,—. Verder de volgende giften: 2 van 1,50; 1 van 3,— 21 van 5,—; 25 van 10,—; 2 van 12,50; 2 van 15,—; 1 van 20,—; 10 van 25,—; 1 van 35,—; 6 van 50,— en 20,48.

Totaal ontvangen t/m 5-3-1969:
 giften particulieren f 1.907,21
 collecten en giften De Driehoek f 398,03

Alle gevers en geefsters hartelijk dank.

Collecten en giften ontvangen wij gaarne op postrekening nr. 52325 t.n.v. de Stichting Geref. Kinderbescherming, Beatrixlaan 37, Ede.

26e VERANTWOORDING BIJBELS BROEDER VAN DEN BERG

Sedert de vorige verantwoording ontvangen van G.S.v.E.-K. te S. (1017453) 2,50; C.W.A. te S. (10440) 25,—; J.P. te E. (942306) 25,—; N.C.A. te U. (422347) 10,—; J. de O. te H. (in handen) 50,—; W.G.F.v.H. te V. (1093165) 10,—; J.v.O. te D.B. 100,—.

Totaal f 222,50.

Het vorige totaal was f 8.644,32. Daar komt nu f 222,50 bij. Wat het totaal brengt op f 8.866,82. Hartelijk dank!

Giften voor dit doel kunnen overgemaakt worden op giro 59480 van de Amro Bank N.V. te Schoonhoven met als bijschrift „Bijbels broeder v. d. Berg”.

A.

Rectificatie

Openbare vergadering

voor leden van de Vrijgemaakte Gereformeerde Kerken in Enschede en omgeving,

op woensdag 2 april a.s. in het Vergaderlokaal van de Chr. Geref. Kerk aan de Spelbergsweg te Enschede.

Spreker: Ds. H. Stolk, van Dronten.
 Onderwerp: „DE VRIJMAKING IN GEDING”.

Er is gelegenheid tot discussie.
 Aanvang: 's avonds 8 uur.

STAAT HET DUIZENDJARIG RIJK IN VERBAND MET HET VOLK ISRAËL ?

f 1,—.

Uitgave

Comité tot verbreiding van de waarheid der Schriften, Rotterdam. Giro 346974. Adm. Raephorststraat 20 b.

Aangeboden voor de periode van 28-6 tot 12-7 een

BUNGALOW

MET GARAGE EN VRIJE ZITTUIN.

Vrij uitzicht.

Gelegen in N.-H. dicht bij zee.

Nette bewoning vereist.

Inlichtingen telefoon 0 2510 - 30252.

Redactieleden :
 Ds. H. AMELINK, Dr. J. BOSCH,
 P. GROEN, Prof. Dr. H. J. JAGER, Drs.
 J. G. VAN OORD, Dr. P. G. SMELIK,
 Prof. C. VEENHOF, Ds. G. VISEE

Adres van de Redactie :
 Ds. H. Amelink, Waal 5, Langerak (Z.-H.)

Geref. Persvereniging „Opbouw”:
 adres secretaris en penningmeester :
 Van Lynden van Sandenburglaan 16,
 Utrecht. Telef. 030-711450. Giro 448367.

Administratie abonnementen :
 Drukkerij Steenberg,
 Slotlaan 220, Zeist. Telef. 03404-12452

Abonnementsprijs
 f 15,— per jaar (bij vooruitbetaling)
 Zeist. Giro 233117.
 Advertentieprijs 20 ct. per mm
 Familieberichten 15 ct. per mm

KIES „KOERS”!

In de REF. CHR. PERSSTICHTING „KOERS” werken samen personen die er allen van overtuigd zijn dat in de huidige situatie van het Christelijk leven zéér hoge goederen op het spel staan.

„KOERS” wil daarom een nieuw

POSITIEF-CHRISTELIJK DAGBLAD

gaan uitgeven. De binding aan en de eerbied voor Gods Woord en Wet zal in „KOERS” duidelijk tot uiting komen.

„KOERS” heeft bij haar reeds vergevorderde plannen, uw steun dringend nodig! Daarom, geef u op als abonnee. Maak propaganda voor „KOERS” en werf abonnees. Propagandamateriaal en inlichtingen: Bureau „KOERS”, J. R. v. Beek, Parklaan 11, Zeist. Tel. 0 3404 - 16353.

Bestuur Ref. Chr. Persstichting „KOERS”

J. H. Velema (Chr. Geref.) 1e voorz.
 A. Vroegindewij (Ned. Herv.) 2e voorz.
 J. Haeck (Ger. Gem.) secretaris
 H. de Boer (Geref.) penningmeester

Bank: Coöp. Raiffeisenbank Emmeloord
 (postgiro 80.60.83 t.n.v. bank)

Onderstaande bon uitknippen en als drukwerk in enveloppe gefrankeerd (12 cent) zenden aan Bureau „KOERS”, Parklaan 11, Zeist.

Ondergetekende:

Adres:

Woonplaats:

geeft zich op als abonnee op „KOERS” en zal een financiële bijdrage voor het startkapitaal overmaken op postgiro 80 60 83 van de Coöp. Raiffeisenbank te Emmeloord.

(handtekening)